

Anne ve babanın hukukunu gözetmek

Ankara'dan Fâik Abışgil: "Anne ve baba hukukunu gözetmenin önemi, faziletleri ve hikmetleri nedir?"

Anne ve babaya iyilik etmek ve onların hukukunu gözetmek, Kur'ân'ın bizzat ilgilendiği bir konudur. Cenâb-ı Hak şöyle buyurur: "Rabb'in, yalnız Kendisine ibâdet etmenizi ve ana babaya iyilik etmenizi emretti. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına erişecek olursa, onlara sakın 'Öf!' bile deme, onları azarlama, onlara güzel söz söyle. Onlara merhamet ve tevâzu kanadını ger ve de ki: 'Ey Rabb'im! Nasıl onlar beni küçükken besleyip büyüttülerse, Sen de onlara öylece merhamet buyur.' Sizin içinizde olanı Rabb'iniz hakkıyla bilir. Eğer siz salih kimseler olursanız, muhakkak ki O, Kendisine yönelenler için çok bağışlayıcıdır. Akrabâya, yoksula ve yolda kalmışlara hakkını ver. Malını israf ederek saçıp savurma."1

Peygamber Efendimiz (asm) bir hadislerinde: "Anne ve babası yanında ihtiyarladığı halde onları râzı etmek sûretiyle Cennete giremeyen kimsenin burnu yere sürtülsün!"2 buyurmuş, bir diğer hadislerinde de, "Şu beş şeyin cezâsı dünyada hemen verilir:

- 1- Zulüm yapmak,
- 2- Hâinlik etmek,
- 3- Anne-babaya eziyet etmek,
- 4- Akrabalarla ilişkiyi kesmek,
- 5- Yapılan iyiliği görmemek."3 buyurmuştur.

Hânesinde ihtiyar anne-babası veya akrabasından ya da îman kardeşlerinden bir amelmande veyâ âciz ve hasta bir şahıs bulunan kimseleri yukarıdaki emirlere dikkat etmeye çağırın Bedüzzaman, bu âyetlerin ihtiyar anne ve baba için beş derece şefkate dâvet ettiğini kaydeder. Âyeti tahlil edersek bu beş derece şefkatin şunlar olduğunu görürüz:

- 1- Anne ve babaya "Öf" bile deme!
- 2- Anne ve babayı azarlama.
- 3- Anne ve babaya yumuşak sözlü ve tatlı dilli ol.
- 4- Anne ve babaya merhamet ve tevâzû kanadını ger.

5- Anne ve baba için Rabb'ine duâ ve niyâzında de ki: "Rabb'im! Onlar beni nasıl küçükken besleyip büyüttüler ve beni terbiye ettilerse, Sen de onlara öylece merhamet buyur."

Saîd Nursî, ihtiyar anne ve babaya gösterilmesi gereken şefkat ve merhametin sebep ve hikmetlerini şöyle sıralar:

- 1- Dünyada en yüksek hakikat, anne ve babanın evlâtlarına karşı şefkatleridir.
- 2- Dünyada en yüksek hukûk, anne ve babanın şefkatine mukâbil hakları olan hürmettir. Çünkü anne ve baba hayatlarını, çocuklarının hayatları için hiç tereddüt etmeden fedâ etmektedirler.
- 3- Öyle ise insanlığı kaybolmamış ve canavarlaşmamış her bir evlat, o muhterem, sâdık ve fedâkâr dostlara hâlis şekilde hürmet etmeli, samîmî olarak hizmet etmeli, rızâlarını tahsil ve kalplerini hoşnut etmelidir.
- 4- O mübârek ihtiyarların vücutlarını ağır görüp ölümlerini arzû etmek çirkin bir alçaklıktır, kara bir vicdansızlıktır, acı bir zulümdür.
- 5- İhtiyar veya işten kalmış kişiler aslında içinde barındırılan evin bereket direği, rahmet vesîlesi ve musîbetlerin defedicisi hükmündedir. Bundan dolayı evinde hasta, sakat, yaşlı gibi bir amelmande barındıran kişi, "Maîşetim dardır; idâre edemiyorum" dememeli, bilâkis onların yüzünden gelen bereket olmasaydı geçim darlığının daha ziyâde olacağını bilmelidir.

Üstad Bedüzzaman'a göre, nihâyet derecede Rahmân, Rahîm, Latîf ve Kerîm olan Hâlık-ı Zülcelâl-i ve'l-İkrâm'ın, çocukları dünyaya gönderdiği vakit arkalarından rızıklarını da gayet latîf bir biçimde memeler musluğundan gönderdiğine kâinâttaki her şey şahitlik eder. Öyleyse, Hâlık-ı Zülcelâl-i ve'l-İkrâm'ın, çocuk hükmünde bulunan ve çocuklardan daha ziyâde merhamete lâayık ve şefkate muhtaç olan ihtiyarların rızıklarını dahî bereket sûretinde gönderdiğinden şüphe etmemek gerektir. Emin olmalıdır ki, Cenâb-ı Hak onların rızıklarını sırf rahmet hazinesinden gönderir; onların geçimlerini gözü doymayan cimri insanlara yükletmez.

Bedüzzaman Hazretlerine göre, "Şüphesiz ki rızık veren, mutlak kudret ve kuvvet sahibi olan Allah'tır"4 ve "Yeryüzünde yürüyen ve kendi rızıkını yüklenemeyen nice canlının ve sizin rızıkınızı Allah verir"5 âyetlerinin ifâde ettikleri hakikati, bütün canlılar hal diliyle bağırip îlan ediyorlar. Hatta değil yalnız insan cinsinden gelen yaşlı, hasta ve özürlü gibi yardıma muhtaç bireylerin, insanlara arkadaş olarak verilen hayvanların rızıkları dahî bereket sûretinde geliyor.

Saîd Nursî Hazretleri bu hakikati kendi yaşadığı bir olayla şöyle teyid eder: "Kendim gördüğüm bir misâl: Benim yakın dostlarım bilirler ki; iki-üç sene evvel her gün yarım ekmeğe,—o köyün ekmeği küçük idimuayyen bir tayinim vardı ki, çok defa bana

kâfi gelmiyordu. Sonra dört kedi bana misafir geldiler. O aynı tayinim hem bana, hem onlara kâfi geldi. Çok kere de fazla kalırdı. İşte şu hal o derece tekerrür edip bana kanaat verdi ki, ben kedilerin bereketinden istifade ediyordum. Kat'î bir surette ilân ediyorum: Onlar bana bâr değil; hem onlar benden değil, ben onlardan minnet alırdım.”⁶

Bedüzzaman, bu hatırasını anlatmak sûretiyle evdeki hayvanların bile rahmet ve bereket vesîlesi olduğunu ifâde ettikten sonra şöyle haykırır: “Ey insan! Madem canavar suretinde bir hayvan, insanların hanesine misafir geldiği vakit berekete medar oluyor; öyle ise mahlukatın en mükerremin olan insan ve insanların en mükemmeli olan ehl-i iman ve ehl-i imanın en ziyade hürmet ve merhamete şâyan aceze, alîl ihtiyareler ve alîl ihtiyarların içinde şefkat ve hizmet ve muhabbete en ziyade lâıyk ve müstehak bulunan akrabalar ve akrabaların içinde dahi en hakikî dost ve en sadık muhib olan peder ve vâlide, ihtiyarlık halinde bir hanede bulunsa, ne derece vesile-i bereket ve vasita-i rahmet ve ‘Beli bükülmüş ihtiyarlarınız olmasa idi, belâlar sel gibi üstünüze dökülecekti’ hadisinin sırrıyla, ihtiyarların ve sakat kimselerin ne derece sebab-i def’-i musîbet olduklarını sen kıyas eyle.

“İşte ey insan! Aklını başına al. Eğer sen ölmezsen, ihtiyar olacaksın ‘Cezâ amel cinsinden gelir’ sırrıyla, sen vâlideynine hürmet etmezsen, senin evlâdın dahi sana hizmet etmeyecektir. Eğer âhiretini seversen, işte sana mühim bir define; onlara hizmet et, rızalarını tahsil eyle. Eğer dünyayı seversen, yine onları memnun et ki, onların yüzünden hayatın rahatlı ve rızkın bereketli geçsin. Yoksa onları istiskal etmek, ölümlerini temenni etmek ve onların nazik ve serü’-t-teessür kalblerini rencide etmek ile ‘Dünyada da, âhirette de kaybetmiştir’⁷ âyetinin sırrına mazhar olursun. Eğer rahmet-i Rahman istersen, o Rahman’ın vedialarına ve senin hanedeki emanetlerine rahmet et.”

Üstad Hazretleri, yaşlılara ve anne babaya hürmet ve hizmet konusunda talebelerinden de örnek verir: “Âhret kardeşlerimden Mustafa Çavuş isminde bir zât vardı. Dininde, dünyasında muvaffakiyetli görüyordum. Sırrını bilmezdim. Sonra anladım ki, o muvaffakiyetin sebebi: O zât ise, ihtiyar peder ve vâlidelerinin haklarını anlamış ve o hukuka tam riayet etmiş ve onların yüzünden rahat ve rahmet bulmuş. İnşâallah âhiretini de tamir etmiş. Bahtiyar olmak isteyen ona benzemeli.”⁸

Dipnot:

- 1- İsrâ Sûresi, 17/23-26;
- 2- Câmiü’s-Sağîr, 3/2271;
- 3- Câmiü’s-Sağîr, 3/2075;
- 4- Zâriyât Sûresi, 51/58;

- 5- Ankebût Sûresi, 29/60;
- 6- Mektûbât, s. 251;
- 7- Hac Sûresi, 22/11;
- 8- Mektûbât, s. 252..